

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Petri De Dusburg, Ordinis Teutonici Sacerdotis, Chronicon
Prussiae**

Petrus <de Dusburg>

Francofurti ; Lipsiae ; Regiom. Pruss., 1679

Dissertatio XIII. De Funeribus Veterum Prussorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11850

apponerentur, reliquias dictorum bellariorum comederent. *Vid.* Johann. Melet. *post med.* & Thomas Waissel. *fol. 24.* Ex his quæ hæcenus enumeravimus, multa etiam Ordine Teutonico Prussiam administrante à Prussis veteribus observabantur, quin & hodiè in magno Ducatu Lithvanix lamentationes dictæ non sunt, infrequentes: adeò difficulter consuetudines, quæ semel inoleverunt, exolescunt.

DISSERTATIO XIII.

De

Funeribus Veterum Prussorum.

- (1.) Prussi egrotos servos, Infantes, Parentes item proprios è medio tollebant. (2.) Egrotum visitantes amici strenuè potabant. Defunctis ablutis inq; sellâ erecto corpore collocatis cerevisiam propinabant. Lessus funebris. Munera defuncto data. (3.) Ritus, quibus funus efferrebat. (4.) Utrum cadavera fuerint combusta, an verò humata. Urne ossibus semiustis plene in Prussia multis in locis inveniuntur. Gothi ab Odino habent ritum cadavera comburendi. Apud Gothos & Romanos & humandi & comburendi ritus obtinebant. (5.) Loca sepulture Prussice. Tumuli, qui etiam nunc visuntur. An alii eminentiores, alii depressiores? (6.) In rogam imponeretur cadaver, deinde vestes preciosæ, canes venatici, equi, servi. Uxores etiam seipsas in rogam precipitabant. Cibus & potus, ut & pecunia sepulcris illata usque ad tempora Alberti. Conciones funebres an fuerint olim in usu. Eadem omnia Gothis Svedicis non ignota. (7.) Luctus post funerationem. Convivia funebria & comotationes apud Prussos, Gothos, Scythas. (8.) Immortalitatem anime crediderunt Prussi. An

De resurrectionem carnis? Quae hic Lithuanorum sententia. Transmigrationem animarum Pythagoricam credidere Getae sive Gothi, Germani, Prussi.

I. Thalamo descendimus ad tumulum, ut & hic, qui antiquitus in Prussia nostra obtinuerint ritus, videamus. Veteres illi Prussi non semper expectabant, donec homo naturali morte decessisset, ut ipsum sepulcro inferrent; Sed non raro violentas aegrotis inferebant manus, quod citius morerentur. Ut enim nihil nunc dicam de eo, quod superiore dissertatione jam demonstratum est, licuisse Prussis infantes recens natos aut educare aut etiam e medio tollere; illud certe barbariem redolet immanem, quod servos claudos, caecos, morbo vel senio confectos soliti sint ex arboribus suspendere, ne gratis ipsis de victu & amictu prospicere cogerentur. Caspar. Schütz. *lib. 1. Chronic. fol. 3. b.* Martinus Murinius *in Chronic. Pruss. pag. 22.* Quid, quod Parentes etiam, ex instituto, ut ferunt, Waidevuti, ob aetatem aut morbum labori jam impares strangulatione e vivis expungebant, ut sese & domum impensis inutilibus expedirent. Albert. Wijuk Kojalovicz *Part. 1. Histor. Lithuan. lib. 1. pag. 18.* Sed & alias aegrotos infantes, ut & alios homines debiles Diis immolare atque comburere apud Prussos non erat infrequens. Hennebergerus *de Vet. Pruss. fol. 22. sequ.* Adhuc ditiores potentioresque non erant ab hoc periculo exempti. Illi enim lecto affixi, Waidelottam five Sacerdotem ad se arcessabant, qui officii sui memor aegrotos consolabatur, subinde ipsis in memoriam revocans gaudia, quibus, corporeis vinculis soluti, posthanc vitam cum Diis essent fruituri. Exactis mensibus quatuor, si morbus nihil remittebat, vota Diis, jubente Sacerdote, nuncupabant aegroti, ut pristinae restituerentur sanitati. Si neque dum aegroti convalescebant, cineres ex foco Diis consecrato allati, ritibus idololatricis adhibitis, ad morbum curandum adhibebantur. Sed neque hoc medicamento quicquam ad aegroti sanitatem recuperandam conferente, Sacerdos, volentibus id cognatis liberisque omnibus,

bus, decumbentem injecto pulvinari suffocabat. Henneberger. *loc. cit. pag. 123.*

II. Ceterum alii Prussi tenuioris fortuna lethali morbo decumbentes, convocatis cognatis suis omnibusque incolis illius pagi, ad mortem se præparabant. Congregati vicini, alique proquinquâ moribundum cognatione contingentes, strenue potabant, mox defunctum amicum deploraturi. Simulacque igitur animam efflasset, cadaver ablutum aquâ calidâ, vestibus albis & calceis indutum collocabant in fellâ, & quidem erectum. Tum assidentes cerevisiam ex recenti dolio macræ infusam, paterâque haustam defuncto propinabant, his verbis adjectis: *Kayles mause gygynethe*, id est: *ego tibi propino*. Epotâ cerevisiâ lessum funebrem sequenti modo ordiebantur: *Heu! heu! quare mortuus es? num tibi deerat cibus aut potus? quare ergo mortuus es? Heu, heu! annon habuisti formosam conjugem? quare ergo mortuus es?* Hoc modò lamentantes enumerabant ordine fortunas defuncti omnes, puta, liberos, consanguineos, oves, boves, equos, anseres, gallinas &c. & ad hæc singula respondentes occinebant hanc nœniam: *Cur mortuus es, qui hæc habebas?* Finitis his, iterum defuncto propinabant, & discedentem ex hâc in aliam vitam valere jubebant, rogantes, ut in futurâ vitâ parentes, cognatos, amicos ipsorum saluaret: votis etiam conceptis precabantur, ut defunctus in illis locis, quæ esset aditurus, feliciter ageret. Tum dabantur munuscula defunctis, nimirum mulieribus filum cum acu, ut, si quid in itinere discinderetur vel laceraretur, refarcire possent. Virorum autem lateri gladius accingebatur. Adhæc linteo oblongo collum solebat obvolvi, cui aliquot nummi erant implicati in viaticum defuncto dati. *Vid. Johann. Melet. in Epistola de Religione Boruss. Waisselius, Hennebergerus, alii.* Ex his lesus ille funebris, de quo paulo ante, etiam nunc in Lithvaniâ & Samogitiâ frequentissimus est.

III. Deindè in deductione funeris, qui ritus fuerint observati, docendum est. Quando funus efferebatur, plerique omnes cognati equis vecti, currum, cui cadaver impositum erat, comitabantur, districtisque ensibus aëra diverberabant, vociferantes: *Gejgeythe, Bogaythe, Pekelle*, id est: *fugite Cacodæmones ad*

inferos. Mulieres funus non nisi ad limites pagi solebant comitari, ubi palus erat terræ infixus, eique nummus impositus, ad quem decurrebant equis insidentes cognati. Qui primus nummum illum è palo sublatum omnibus ostenderat, præcipuæ felicitatis atque fortitudinis gloriam reportabat: cæteri autem conspecto nummo, ad cadaver effuso cursu contendebant, eductisque gladiis vel fustibus auras diverberabant, identidem ingeminantes: *Begaythe, Pokulle*, id est: *Fugite ad inferos*. Ad locum sepulturæ ubi venerunt, ter currum, cui cadaver erat impositum, circumeuntes lessum illum iterabant: *Halele, lele, y procz ty umarl? y y za-ty nie miel szto jesty, albo pity, y procz ty umarl? Halele, lele, y za ty nie miel krasi mlodzice, y procz ty umarl?* id est: *Heu, heu, quare mortuus es? num tibi deerant cibus & potus, quare ergo mortuus es? Heu, heu, nonne habuisti formosam conjugem, cur ergo mortuus es? Vide Joh. Meletium & Thom. Waisselium fol. 26.*

IV. Quod ad ipsum sepeliendi mortuos ritum attinet, quæri primo loco potest, utrum apud ipsos corpora humo condita, an verò igni combusta fuerint? Posterius, nempe, cremata esse corpora, negari non potest, cum hoc ipsum etiam nunc urnæ non raro effossâ terrâ passim erutæ testentur. Inventæ sunt ejus generis urnæ juxta Gedanum urbem in monte, fortasse ab Idololatriâ Ethnicorum *Heydenberg* dicto, ut Auctor est Caspar. Schütz, *lib. 1. Chronic. fol. 9. b.* Non procul ab urbe Thoruniensi tales urnæ non ita pridem etiam inventæ sunt, quarum unam servat Vir inter Primores urbis non postremus. Testantur idem Viri fide digni de Insulâ, *Czartowy ostrow* dictâ, quæ est in lacu Sudi-niæ Veteris, *Spirding* vocato. Testari id ego quoque ipse possum de campis ad pagum *Plewistien* ad Pregelam amnem in Samlandia situm, ubi ante aliquot annos eruditi quidam commorantes, tumulos in campis passim deditâ operâ, non frustra quondam aggestâ terrâ factos rati, acceptis à Magnifico atque Generoso Domino Melchiore à Rippen, Capitaneo Liccensi, qui ibidem locorum prædia sua habet, aliquot fossoribus, unoque tumulo aperto aliquot repererunt urnas cineribus & semiuistis ossibus plenas, quarum una Regiomontum allata in Electorali Bibliotheca servatur.

tur. Locum etiam, ex quo sunt urnæ illæ erutæ, ipse iustravi, pluresque id genus tumulos aperiri curassem, nisi continuis imbribus fuisset impeditus. Itaque de cadaverum combustione apud priscos illos Prussos res in aprico posita est. Sed de humatione cadaverum apud veteres Prussos ante Ordinis Teutonici adventum res est explicatu difficilior. Afferit quidem Thomas Waisselius disertis verbis, Prussos etiam cadavera suorum terrâ operuisse non combusta; sed hoc ipsum intelligi potest de recentioribus temporibus, quibus Ordo Teutonicus morem cadavera comburendi jam sustulerat. Verò tamen non est ab simile, & ante Ordinis Teutonici tempora morem hunc à quibusdam saltem fuisse observatum, ut corpora non combusta humarentur. Elici hoc ipsum posse videtur ex Privilegio Prussis illis à Legato Pontificis Romani, Anno 1249. concessio, in quo Legatus: *Deo ac Romana, inquit, Ecclesie ac Fratribus supra dictis voluntate spontaneâ firmiter ac fideliter promiserunt, quod ipsi & heredes eorum in mortuis comburendis vel subterrands non servabunt. &c.* Si etiam respiciamus gentium illarum, à quibus suam Prussi trahunt originem, consuetudines, utrumque morem apud eas obtinuisse deprehendemus. Gothicarum equidem rerum Scriptores notant, ritum cadavera comburendi primùm instituisse odinum, quo ipso non obscure innuunt, ante Odini tempora ritum illum in usu non fuisse. Sed & postea consuetudinem cremandi cadavera cœpit abolere Froerus vel Frejerus, tertius ab Odino Svedicæ Princeps, dum in colle propè Upsaliam sepeliri voluit; humanius fortasse ratus, corpus molli matris suæ terræ gremio committi, quàm sævis flammis depascendum tradi. Quod non pauci postea sunt imitati; licet, qui vellent, cremandi mortuos ritum retinerent. Videatur Johan. Loccenius lib. 2. *Antiq. Suevo-Goth. cap. ult.* Quid apud Romanos obtinuerit, ex Plinii lib. 7. *Nat. Histor. cap. 54.* cognoscere licet: *Ipsum cremare, inquit ille, apud Romanos non fuit veteris instituti; terrâ condebantur. At postquam longinquis bellis obrutos erui cognovere, tunc institutum. Et tamen multifarie priscos servavere ritus: sicut in Corneliâ domo nemo ante Syllam in Dictatorem traditur esse crematus. Idque cum voluisse, veritum talionem, eruto C. Marii cadavere.*

Sic

Sic etiam dicere non est absolum, cum Noachidarum coloniis huc primum commigrantibus ritum humandi mortuos, quem & postea Scythæ retinuerunt, sicut Auctor est Herodotus *lib. 4.* ex DEI & Patriarcharum instituto fuisse inuectum: postea verò à Gothis aliisque gentibus cremationem institutam, ita tamen, ut alii, quibus volupe erat, antiquum humandi modum retinerent.

V. Ante autem, quàm ipsos comburendi ritus exponamus, quædam in antecessum de sepulturæ locis ipsisque tumulis præmittenda nobis sunt. De locis notandum est, priscos illos Prussos in patentibus campis tumulos excitasse, idque juxta vias plerumque publicas, ut ita monumenta defunctorum magis obvia, iter facientibus ac prætereuntibus eò facilius memoriam fragilitatis humanæ refricarent. Illud autem, quod Hennebergerus asserit, Magnates etiam in villis & castris suis aliquando conditos, vix probari poterit, cum hic deficient Veterum Scriptorum testimonia. Non abnuo tamen, etiam longè à viis publicis ejus generis monumenta reperiri, præsertim, ubi terra in colles clementer assurgit, ita ut & eminus ejusmodi monumenta conspici possint. Aperui ego non procul à villâ *Kuglak* in Samlandiâ ad Fregelam sitâ tumulum talem, longiùs à viâ publicâ recedentem, in editiori loco situm, in quo licet urnam inveni- rim nullam, duos tamen ingentis magnitudinis lapides deprehendi, qui quasi arte lapidariâ erant ex parte interiore conquad- rati, sibi que ita oppositi, ut in medio urnæ commodè possent collocari, quod manifesto satis est Argumento, jam antea urnas inde erutas. Non semper verò veteres Prussi in propriis agris tumulos ejusmodi habebant, cum uno in loco plura reperiantur id genus monumenta. Hoc tamen asseri tutò potest, habuisse singulas familias singula eaque propria monumenta, cum in uno tumulo plures reperiantur urnæ. Tumuli ipsi, qui Prussis, teste Waiselio, dicebantur *Caperneur*, solo pulvere ac cespite strati sunt, solaque graminis sponte suâ crescentis eos pulchritudo venustat. Habuere hoc Prussi commune cum Gothis, omnibusque Germanis, de quibus Tacitus *in lib. de Moribus German. cap. 27.* *Eunorum, inquit, nulla ambitio; Illud solùm observatur, ut corpora*
claro-

clarorum virorum certis lignis crementur. Sepulcrum cespes erigit. Monumentorum arduum & operosum honorem, ut gravem defunctis aspernantur. Hæc etiam de Gothis habent Johannes Loccenius *loc. cit.* & Johannes Schæfferus *in Upsaliâ cap. 18.* An verò pro conditione hominum alii tumuli fuerint eminentiores, alii depressiores, dicere non habeo. Est in iisdem Sambiæ oris propè villam Kuglak jam supra memoratam ad viam publicam mons accuratè rotundus, non naturâ, ut cuius aspicienti manifestum est, sed arte factus, in cuius summitate maxima conspicitur planities. Hunc ego non alium ob finem, quàm, ut Principis alicujus Prussici monumentum foret, congestum esse existimavi: sed in aliorum indiciorum, ex quibus hoc evidentius probari posset, defectu, nemini meam hanc opinionem obtrudere velim. Fidem tamen huic rei facere posset, quod de Scythis antiquis memorat Herodotus: *Principum, inquit, virorum tumulis injiciunt omnes humum certatim & avidè cupientes tumulos quàm maximos efficere.* Gemina his habet & Lucanus *lib. 7. Pharfaliæ, ità canens:*

Et Regum cineres exstructo monte quiescant.

Quare, cum Prussi illi, quos Ordo Teutonicus domuit, itidem, ex scythiâ fuerint oriundi, à vero non abludit, & apud eos hunc ipsum obtinuisse morem.

VI. Cum denique defunctus erat tumulo inferendus, primò pyræ impositus comburebatur, deinde optimæ quoque vestes rogo injiciebantur, ut & canes venatici, equi, arma, aliæque defuncto, dum viveret, acceptissima. Si fœmina erat, igne cremanda, colus, insigne sexûs fœminei, solebat simul comburi. Fidelissimi quoque servi seipfos in funerationibus Magnatum in rogam conjiciebant, singulare fidei suæ in Dominos suos edituri documentum, sicut apparet ex Chronico Ordinis *fol. 13.* Johanne Dlugosso *lib. 2. Annal. Polon. ad Annum 997. pag. 115.* Dusburg. *Part. 3. cap. 5. lit. g.* Quin etiam in funerationibus Magnatum Conjugem Defuncti, ut & Waidelottæ, defuncto quondam dilectissimi, sese cum ipso in flammis præcipites dabant, teste Hennebergero *de Vet. Pruss. fol. 23. b.*

bb

hæc

hæc omnes, qui funus illud efferebant, nummos injiciebant, sepulcro, tanquam viatico mortuum donantes. *Vid. Waiffelii fol. 26.* Injiciebant quoque annulos æreos, ut & armillas æreas, præsertim, si defunctus Christianorum Sacra susceperat. Collocabant etiam postremis temporibus, cum jam defunctos obruere terrâ mos esset, panem & lagenam cerevisiâ plenam ad caput cadaveris in sepulcrum illati, ne anima sitiret vel esuriret, quemadmodum non solum Johannes Meletius seculo superiore testatus est, sed nostrâ quoque memoriâ Sacerdotes, maximè in Sambiâ fidem faciunt, qui suis se oculis id genus lagenas è sepulcris erutas vidisse perhibent. Quod certè vix fidem mereretur, nisi tot tamque luculenta exstarent documenta, quæ hoc ipsum evincerent. Quis enim à se queat impetrare, ut credat, tantam fuisse quondam Sacerdotum Prusficorum, ipsiusque adeò Magistratûs, in promovendâ religione Christianâ negligentiam, ut hæc talia palàm facûtare permitteret. Et nihilominus usque ad tempora Ducis Alberti hunc Idololatricum ritum fuisse frequentatum, discimus ex Erasmo Stellâ, qui paulò ante tempora Ducis Alberti libros suos de Antiquitatibus Borussiae conscripsit. Hic enim postquam nonnulla de Institutis Waidevuti præmississet: *Exutus, inquit spiritu, armatos vestitosque ac magnâ suppellectilis parte circumposita humârunt. QVO MORÈ USQVE NUNC SEPELIUNTUR, ADDITO ETIAM POTU MELLEO, AUT EX FRUMENTIS FACTO IN TESTACEIS VASIS. IN FUNEBRI EPULO PARTEM OBSONII POTUSQVE VITA DEFUNCTI MANIBUS LIBARUNT, HODIEQVE LIBANT,* *puddendo illic Christianorum Præfulum dedecore.* Hæc ille. Prohibuerat quidem jam ante aliquot secula detestandos hos ritus Jacobus Leodiensis Archidiaconus in Privilegio Prusis dato, in quo hæc leguntur verba: *Promiserunt (Prussi veteres) quod ipsi & heredes eorum in mortuis comburendis, vel subterrândis cum equis, sive hominibus, vel cum armis, seu vestibus, vel quibuscunq; aliis rebus præ-*

ciosis,

ciosis, vel etiam in aliis quibuscunque ritus gentiliū de cetero non servabunt, sed mortuos suos juxta morem Christianorum in cœmiteriis sepelient. Sed posterioribus seculis, Ordine Teutonico magis de regione quàm de religione sollicito, hoc fuit neglectum, quemadmodum jam supra de Prussorum Sacris agentes ostendimus. In ejusmodi funerationibus, præsertim Magnatum, concionem quoque funebrem à Waidelottâ aliquo fuisse habitam, perquam est verisimile. Huc enim pertinere videntur verba Privilegii Prussis veteribus à Legato Pontificis Romani concessi: *Promiserunt etiam, quod inter se non habebunt de cetero Tilusones vel Lingschones, homines videlicet mendacissimos, histriones, qui quasi gentiliū Sacerdotes in exequiis defunctorum in tormentorum infernalium pœnâ promerentur, dicentes, malum bonum, & laudantes mortuos de suis furtis & spoliis immunditiis & rapinis & aliis vitiis ac peccatis, quæ, dum viverent, perpetrarunt, ac erectis in cœlum luminibus clamantes mendaciter asserunt, se videre præsentem defunctum per medium cœli volantem, in equo, armis fulgentibus decoratum, *** in manu ferentem, & cum comitatu magno in aliud seculum procedentem.* Quamvis non nesciam, Dusburgium scribere hæc Sacerdotes ab amicis vel confangvineis defuncti consultos semper respondisse. *vid. Dusburg. Part. 3. cap. 5.* Singula hæc, quæ hætenus de Prussis veteribus exposuimus, Gothis etiam aliisque Germanis fuerunt in usu. Quod enim primò de preciosis rebus combustis aut sepulcro illatis diximus, illud Svecos itidem factitasse comprobat Johannes Schefferus, qui in *Upsalia* cap. 18. pag. 306. scribit, tempore Gustavi Adolphi Regis maximi prope Upsaliam cum preciosis rebus multis, aurea quoque vasa cum nummis, fodientes accolæ invenerint. Plura etiam fortassis erui potuisse, nisi Rex religiosissimus spe lucelli cujuscunque quietem defunctorum interpellare vetasset. *Confer. Scholias Adami Bremensis ad libr. de Situ Dania, num. 97. pag. 154.* Deinde convivia defunctis apud Gothos esse parata, testatur Schefferus *loc. cit. pag. 362.* Orationes denique funebres in laudem defunctorum apud Gothos habitas refert idem Schefferus ex *Sturlesonio loc. cit. pag. 361. sequ.*

VII. Combusto cadavere, cineribusque tumulo illatis, uxor defuncti mariti luctum continuabat diebus triginta, ita, ut singulis diebus sub ortum & occasum solis extincti conjugis tumulo insidens, vel toto corpore incumbens orbitatem suam defleret. Johannes Meletius *loc. cit.* Hennebergerus dicit, conduci solitas Præficas, quæ quatuor hebdomadis mortuum deflerent. *lib. de Ver. Pruss. fol. 23. b.* Maritus autem, ut jam superiore dissertatione probavimus, non nisi octiduo defunctam uxorem lugebat. Cognatis autem apparabantur convivia funebria tertio, sexto, nono & quadragesimo die ab elato funere, in quibus, ut Waisselius *fol. 26. b.* viri accumbebant seorsum, fœminæ itidem seorsum. Accumbebant autem taciti primò, non secus, acsi essent muti planè, atque elingves, nec quisquam cultrum expediebat. Ad mensam duæ mulieres ministrabant, quæ hospitibus cibum jam antea in partes scissum itidem non adhibitis cultris distribuerent. Sub hæc anima defuncti ante januam, ut putabant, consistens ad epulas invitabatur. Singuli quoque convivæ de singulis cibis aliquam particulam sub mensam projiciebant potumque effundebant, ut his proficiis atque ablegminibus anima vesceretur. Si quid fortè de mensâ decidebat in terram, id non tollebatur, sed orphanis (ut ipsi loquebantur) animabus relinquebatur, quod nullos haberent cognatos amicosve, à quibus convivio exciperentur. Peractâ cœnâ sacrificulus surgens de mensâ, domo purgatâ, scopis mortuorum animas ejiciebat tanquam pulices, utque exirent, his eas compellabat verbis: *Jely pily Duszyce. Nuwen, nuwen. i. e. edistis, bibistis animule, ite foras ite foras.* Posthæc silentio soluto populi hospites certabant. Mulieres viris propinabant, & vicissim viri mulieribus, seque mutuò osculabantur. Hæc serè omnia Johannes Meletius *in Epistola citatâ in fin.* Alii rerum Prussicarum Scriptores hilariter exsequias celebratas memorant: *Statuit, inquit, Erasmus Stella de Waidevvuto Rege & dies natalitios & funera pari modo celebranda, mutuis scilicet computationibus, tum lusu & cantu absque merore cum summâ hilaritate & gaudio.* Hæc ille, habuerunt hoc Prussi cum Gothis

this

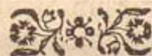
his commune, qui eadem ratione exsequiis celebratis festa instituebant convivium, idque contra consuetudinem multarum gentium, quæ in luctu à conviviis abstinebant. Hauserunt hunc convivium celebrandi morem & Prussi & Gothi dubio procul à Scythis, de quibus Herodotus: *Alias Scythas, inquit, cum decesserunt proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circumferunt, eos singuli amicorum excipientes epulum cadaver comitantibus præbent tam propinquis, quam ceteris. lib. 4. Hist. Confer. Pomponius Mela lib. 2. de Situ Orb. cap. 1. Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. Julius Solinus in Polyhist. cap. XV. Confer. Johannes Schæfferus in Upsaliâ Antiquâ cap. XVIII. pag. 363. sequent.*

VIII. Ex his jam satis liquidò constat, Prussos illos antiquos in tanta barbarie rerumque omnium ignoratione sapientiores fuisse multis, iisque magni nominis Philosophis, qui immortalitatem animi negarunt, in quibus Democritus & Epicurus, sicut Plutarchus *lib. IV. de Plac. Philosoph. cap. VII.* scribit. Item Dicæarchus atque Panætius, de quibus Cicero *lib. I. Tuscul. Quæst. num. 31. & sequ.* Plinius denique, naturæ scrutator solertissimus, ut ex ipsius *lib. VII. Natur. Hist. cap. 55.* constat. Caterum, quem animæ adeòque totius hominis post mortem statum fore crediderint, inquirendum nobis est. Dusburchensis noster exsertè scribit: *Prutenos resurrectionem carnis credidisse, non tamen, ut debuerint. Addit his: Credebant enim, si quis Nobilis vel Ignobilis, dives vel pauper, potens vel impotens esset in hac vitâ, ita post RESURRECTIONEM in vitâ futurâ. Unde contingebat, quod cum Nobilibus mortuis, arma, equi, servi, & ancille, vestes, canes venatici, aves rapaces, & alia, quæ spectant ad militiam urerentur. Cum Ignobilibus comburebatur id, quod ad officium suum spectabat. Credebant, quod res exusta cum eis RESURGERENT & servirent eis, sicut prius. Hæc ille. Firmat hanc sententiam, quod Albertus Wijuk Kojalovvicz de Lithvanis suis, qui eandem cum Prussis habent originem, idem asserit. Verba ejus, cum egregiè hæc, quæ dicta sunt, illustrent, licet pluscula, non pigramur abscribere: His ita, inquit, peractis, Principis*

(Swintorogi) defuncti corpus militari habitu à Proceribus ad ro-
gum elatum est; editiore pyre loco, haud longè à Principe, loca-
ta arma, quibus à tirocinio usque militari usus fuerat, gladius,
hasta, pharetra cum arcu & sagittis: inferiore loco falcones, pa-
ria bina canum venaticorum, seruus & equus, qui viventi ma-
ximè in deliciis: hæc universa, cum subjectus ignis corrupisset;
tum sublata simul comploratione, proceres urforum & panthera-
rum resectos unguis extremi obsequii vice in flammam jactare. Nam
de alterâ vitâ, quam habituri à morte essent mortales, redituque
animarum ad sua corpora, cum DEUS quispiam, illis ignotus,
ad jus dicendum in altissimum montem univrsum mortale genus
evocaturus è tumulis esset apud Veteres illos Lithvanos, rerum di-
vinarum penitus rudes, quanquam barbarè & superstitiosè, ta-
men aliquid credebatur. Hæc Kojalovvycz Part. I. Histor. Lith-
van. lib. V. pag. 140. Accedit his consensus Prussicorum Scri-
ptorum, sed recentiorum, qui uno ore testantur omnes,
Prussos credidisse, quod animæ migrent in aliam vitam, ibi
eundem statum, quem hic habuerunt, consecuturæ. Sed vix
credi potest, Prussis in tantâ rerum divinarum ignoratione,
fœdâque barbarie versantibus, caput hoc fidei de carnis re-
surrectione, quod omnibus Ethnicis omnium absurdissimum,
videbatur, fuisse cognitum receptumque. Duas igitur hic
alias opiniones animadverto, quæ mihi videntur probabilio-
res. Altera est Vincentii Kadlubkonis, qui seculo duodecimo
jussu Casimiri duxi Ducis Poloniæ historiam rerum Polonica-
rum scribens Prussis nostris Pythagoricam sententiam de ani-
marum transmigratione tribuit: *Est, inquit, omnium Getarum*
(per Getas perpetuò Prussos intelligit, ut alibi ostensum) *com-*
munis dementia exutas corpore animas nascituris denuò infundi
corporibus. Quasdam etiam brutorum assumptione corporum bru-
tescere. Hæc Vincentius Kadlubko lib. IV. Chron. Polon. cap. 19.
pag. 512. Altera est eorum, qui Prussos illos credidisse existi-
mant, animas à morte in aliam quidem vitam, camposque
quosdam Elysios migrare, nunquam tamen ad corpora sua re-
dituras. Propterea quoque Prussos cadavera defunctorum,
cremasse, ut ita per ignem à sordibus corporeis anima per-
purgata,

purgata, citius & expeditius ad locum beatarum mentium, evolaret. Canes verò, equos, feros esse simul Vulcano traditos, non, ut hæc animalia ad corpora sua reversa Domino inservirent, sed ut animæ illorum itidem non nisi Domini sui animæ ministeria præstarent, ut antea præstiterant cum corpore conjuncta. Hæc, inquam, sententiæ sunt probabiliores, possuntque facillimo negotio conciliari, ne adversâ fronte inter se pugnent. Videlicet, non ignotum nobis est, Gothos, ut gentem Germanicam, transmigrationem animarum in alia corpora credidisse cum aliis Germanis, de quibus Diodorus Siculus *lib. V. Biblioth. Histor. num. 28.* Pythagoræ, inquit, apud illos opinio invaluit, quod animæ hominum immortales in aliud ingresse corpus definito tempore denuò vitam capebant. Et Cæsar *lib. 6. de bello Gallico supra medium de istis Germanis agens: Imprimis, inquit, hoc volunt persuadere, non interire animas, sed ab aliis post mortem transire ad alios.* Et quidem, quantum suspicari licet, Germani hanc sententiam hauserunt à Gothis. Getæ namque, qui iidem sunt ac Gothi, (sicut non tantum Veterum non pauci scripserunt, sed etiam plurimis Argumentis non ità pridem evincere conatus est Johannes Loccenius *lib. I. Antiqu. Sveo-Goth. cap. I.*) hanc sententiam acceperunt à Zamolxe Pythagoræ discipulo, & a Getis alii Germani. De Germanis jam supra Diodorum Siculum audivimus loquentem, nunc Herodotum de Getis audiamus: *Getæ, inquit ille, fortissimi Thracum atque justissimi mori se non putant, sed cum, qui defunctus est, meare ad Zamolxin, quem nonnulli eorum opinantur eundem esse Gebeleizn — Zamolxis hic homo fuit, Samiæq; servitutem servavit Pythagoræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum pecunia comparasset, in patriam rediit, qui, cum animadverteret Thracas male viventes & inscitè, ipse edoctus Jonicum vivendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, ut quo conversatus esset cum Grecis, cumque Pythagorâ non infirmissimo inter Grecos Sophistâ, domicilium exstruxit, in quod primos quosque popularium in convivium accipiebat & inter convivendum docebat, neque suos convivas, neque se, neque illos, qui illic assidue gignerentur, interire, sed in eum locum ire, ubi superstites*
omnium

omnium bonorum compotes essent. Hæc Herodotus *lib. IV. in med.* Alii Scriptores diversas fuisse harum gentium de statu animæ post mortem sententias referunt. Sic enim Pomponius Mela *lib. II. cap. 2. de Thracibus*: *Alii redituras putant animas ob- euntium, alii, etsi non redeant, non exstingvi tamen, sed ad bea- tiora transire.* Et Julius Solinus de iisdem Thracibus *in Poly- histor. cap. XVI.* sic scribit: *Nonnulli eorum putant obeuntium animas reverti; alii non exstingvi; sed beatas fieri magis.* Cum igitur & inter Gothos non una fuerit de statu animarum à morte sententia, adeò, ut alii Metempsychosin illam Pytha- goricam, alii abitum ad zamolxin defenderint, mirum nobis videri non debet, & inter Prussos varias hæc de re fuisse sen- tentias. Vel, si hoc non placet, proximum est, ut dicamus, Prussos Gothici sanguinis, quos Septentrionalem Prussiam te- nuisse probavimus, transmigrationem animarum in alia cor- pora; alios verò reliquam Prussiam habitantes, migrationem ani- marum in alia feliciora loca, ubi tamen idem status earum futurus esset, qui antea fuerat in hæc vitâ, credidisse.

DIS-